

به مناسب سوم خرداد، سالروز آزادی خرمشهر

بازسازی نخیلات

مناطق جنگی خوزستان

فضل الله صافی خانی

کمیته کشاورزی جهادسازندگی استان خوزستان

مقدمه:
پدیده شوم «جنگ» اگر چه از بلایا و مصائبی است که در دوران طولانی عمر خود، ضایعات و تلفات جانی و مالی فراوانی را در بستر تاریخ به جای گذاشته، هم اکنون نیز در بسیاری از نقاط جهان با انگیزه های متفاوت و در مرزهای مختلف جغرافیایی برخی کشورها جاری است، اما در بطن خود «نعمت»هایی را نیز می پروراند که در دوران پس از آن در جهت بازسازی ویرانه های حاصله به عنوان سرمایه اصلی قلمداد می شود. اصولاً این ویژگی تنها از آن «جنگ» نیست. انقلابات عظیمی نیز که در دنیا به وقوع پیوسته و البته هریک با انگیزه ها و سرچشمه های متفاوتی نیز همراه بوده است، دارای چنین خصیصه ای بوده اند. جنگ هشت ساله ای که دشمن غدار بر نهال انقلاب نوپای اسلامیمان در همان اوان غرس آن تحمیل کرد نیز از این قاعده مستثنی نبوده است و نیروهایی که در بطن این جریان پرورش یافتند، هم اکنون سرمایه گرانقدری را تشکیل می دهند که بار «بازسازی» بر پایه های استوار قامتشان شناور بوده، انشاءالله به زودی در ساحل «عمران» لنگر خواهد انداخت.

در جریان جنگ تحمیلی، استان خوزستان اولین و وسیع ترین میدان نبرد رویارویی با دشمن بود و به همین دلیل، ویرانی های حاصل از آن از گستردگی و عمق بیش تری برخوردار است. واضح است که جنگ در تمام زمینه های اجتماعی، اقتصادی، نظامی و حتی فرهنگی آثار خود را به نحوی از انحاء برجای می گذارد، اما گستردگی مطلب و طیف وسیع آن ما را از پرداختن به تمام جوانب و زوایای آن باز می دارد. لذا از این همه، تنها به بررسی خسارات وارده به بخش کشاورزی و به ویژه نخلستان های این استان و روند بازسازی آن، بسنده می کنیم. باشد تا با تصویر گوشه ای از ویرانی های ناشی از جنگ و ارائه عملکرد و چگونگی بازسازی نخیلات این استان، پاسخگوی «دین» خود به کسانی باشیم که بی هیچ تکلفی، خالصانه و صادقانه در هدایت کشتی بازسازی به ساحل مقصود، در تکاپو و تلاشند.

آمارهای موجود ارقام متفاوتی از تعداد نخیلات استان در دوران قبل از جنگ تحمیلی ارائه می‌دهند، اما بررسی‌های به عمل آمده توافق در مورد رقمی حدود هفت و نیم میلیون اصله درخت خرما را امکان پذیر می‌سازد. از این تعداد که در مناطق آبادان، خرمشهر، شادگان، بهبهان و دشت آزادگان پراکنده‌اند، بیش از ۶/۳ میلیون اصله در مناطق آبادان و خرمشهر قرار دارند. همین مقدار که ۸۴ درصد نخل‌های استان را شامل می‌شود، بخش مهمی از اشتغال و درآمد استان را در مناطق یاد شده در بر می‌گرفته است، از سوی دیگر، همچنان که می‌دانیم نخلستان‌های ایران که عموماً در حاشیه جنوبی کشور و در استان‌های خوزستان، فارس، بوشهر، ساحلی، سیستان بلوچستان و بخشی از کرمان پراکنده‌اند، سرمایه بسیار عظیمی هستند که علیرغم داشتن پتانسیل بسیار بالایی از «درآمد» و «اشتغال»، متأسفانه به دلایل مختلف مورد بی‌مهری فراوان بوده، توجه شایسته‌ای به آن نشده است. ضمن اینکه کشورهایی که سال‌ها پشت سر ما در صحنه‌های جهانی در این مسیر حرکت می‌کرده‌اند، با سبقتی شتابان بازارهای جهانی را قبضه کرده، عملکرد تولید را به میزان قابل توجهی افزایش داده‌اند و نکته جالب اینجاست که این همه عایدات را به دلیل سرمایه‌گذاری‌هایی داشته‌اند که بسیاری از جنبه‌های آن حتی در شرایط موجود کشور نیز به راحتی برای ما فراهم است و تجربه بازسازی نخیلات حتی در همین یک‌ساله اول، به خوبی گویای این مسأله است. شرایط اقلیمی استان خوزستان به گونه‌ای است که از نظر کیفیت خاک زمین‌های آن که حاصل از رسوب گذاری دریا در دوران‌های مختلف زمین‌شناسی است و میزان آب موجود و همچنین انرژی خورشیدی که فاکتور بسیار مهمی در تولید و زادآوری محصولات کشاورزی و دامی است، آن را در مرتبه بسیار مناسبی از نظر کشاورزی قرار داده که در کم‌تر نقاطی از دنیا مشابه آن یافت می‌شود.

سه فاکتور یادشده نیز در عالم مباحث و علوم کشاورزی اهمیت بسیار اساسی و تعیین‌کننده در «تولید» محصولات کشاورزی دارند، به نحوی که فقدان یا نوسان یکی از آنها، اثرات قابل توجهی در نتیجه تولید دارد. ضمن اینکه تأثیرات سایر فاکتورها و عوامل تولید را از نظر ماشین‌آلات و ادوات مناسب کشاورزی، نیروی آموزش دیده جهت بهره‌برداری مناسب از این امکانات، تدارک به موقع نهاده‌ها... و از همه مهم‌تر مدیریت و نظارت عالی‌ای که تلفیق و هماهنگی بین عوامل

مختلف و بهره‌گیری هرچه مطلوب‌تر از این ابزار و امکانات را میسر سازد، نباید از یاد برد.

به هر تقدیر، در استان خوزستان، نخلستان‌ها به عنوان بخش مهمی از کشاورزی استان، سرمایه‌های با ارزشی هستند که با توجه به فاکتورهای مذکور، از پتانسیل تولید بسیار خوبی برخوردارند. این سرمایه در جریان جنگ تحمیلی خسارات فراوانی را متحمل شد. به ویژه آنکه قسمت اعظم آن، که در مناطق آبادان و خرمشهر قرار دارد، صحنه بلافصل درگیری بوده، در اغلب موارد نیز به عنوان «جان‌پناه» رزمندگان اسلام و طیفه خویش را به نحو احسن به انجام رساند و اکنون در دوران پس از جنگ، «انتظارات به حق فراوانی» دارد که به هر طریق ممکن باید برآورده شوند.

● ۳۰ درصد نخلستان‌های مناطق جنگی استان خوزستان - به ویژه مناطق جنگی آبادان و خرمشهر - که رقمی بیش از دو میلیون اصله را شامل می‌شود، به طور کلی از بین رفته است.

● در طول سال‌های جنگ که هیچ‌گونه عملیات کنترل و مبارزه‌ای با علف‌های هرز صورت نگرفته است، این گونه گیاهان با حجم انبوه و رشد فزاینده خود به صورت مهاجم خسارت‌های زیادی را بوجود آورده‌اند و حذف آن‌ها از طرق مختلف یکی از فعالیت‌های مهم در بازسازی نخیلات است.

شرایط کشت نخیلات

خرما که به استناد برخی منابع، قدیمی‌ترین گیاهی است که در دنیا وجود داشته، سابقه‌اش در ایران و استان خوزستان به قبل از دوره هخامنشیان می‌رسد، شرایط ویژه‌ای از نظر درجه حرارت و میزان آب آبیاری نیاز دارد و به تعبیری از جمله گیاهانی است که باید پا در آب و سردرآفتاب سوزان داشته باشد و با توجه به اوضاع اقلیمی ایران، امکان توسعه کمی و کیفی آن به نحو مطلوبی فراهم است. آقای DOW SOM کارشناس نخل سازمان خواروبار جهانی (F.A.O) وابسته به سازمان ملل متحد، سال‌ها قبل امکان توسعه آن را در شرایط ایران حتی تا ۵۶ درصد مساحت کشور میسر دانسته است. به هر حال، بدون تأیید یارد نظریه مذکور، آنچه قابل ذکر است این است که تجربه موجود در خصوص نخلستان‌های ایران، حاکی از امکان رشد کمی و کیفی این سرمایه استراتژیک در نقاط مستعدی است که مدت‌های مدیدی در صحنه رقابت‌های بازرگانی و تجاری بین‌المللی خودی نشان داده‌اند. در استان

که در طی سالیان دراز تراکم و تعداد هریک بنابه دلایلی در نوسان بوده است، اما در حال حاضر مهم‌ترین و بیش‌ترین رقم خرما استان را «سعمران» تشکیل می‌دهد که به دلیل مقاومت بیشتر به شوری خاک و شرایط محیطی نامساعد و نیز محصول فراوان‌تر، رقم غالب استان است و از ارزش صادراتی بالایی نیز برخوردار می‌باشد.

عوامل ضایعات نخیلات در جنوب

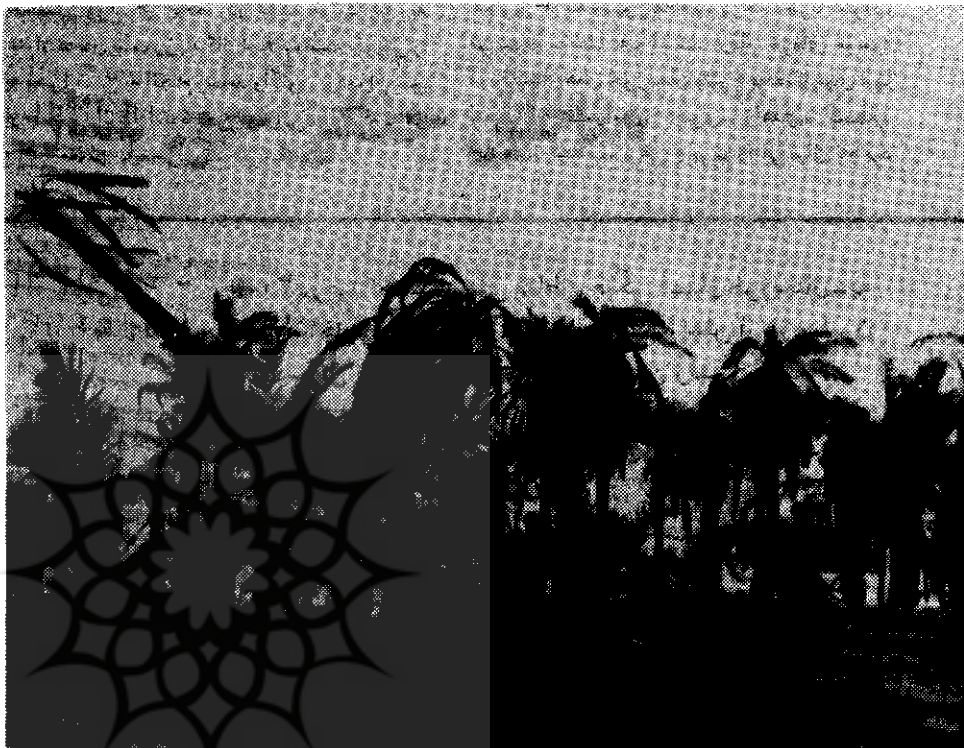
همان‌گونه که ذکر شد، نخلستان‌های مناطق جنگی استان خوزستان - به ویژه در مناطق جنگی آبادان و خرمشهر - خسارات و ضایعات فراوانی را متحمل شده‌اند. برآوردهای بعمل آمده نشان می‌دهد که حدود ۳۰ درصد نخل‌های این منطقه - که رقمی بیش از دو میلیون اصله را شامل می‌شود - به طور کلی از بین رفته است. مجموعه عوامل مختلفی که تلفات مذکور را باعث شده‌اند، به شرح زیر قابل بررسی است:

۱- در اثر احداث «سد» روی رودخانه بهمنشیر که در شرایط جنگی به طور اضطراری و بدون

لوله گذاری به نحوی که جریان آب متوقف نشود، صورت گرفت، جریان طبیعی آب به داخل انهار متوقف و لذا بسیاری از نخل ها تلف شدند. ضمن اینکه در قسمتی از نخلستان ها نیز به دلیل وجود آب زیاد در بای نخل ها و عدم تخلیه آن، بسیاری از درختان دچار صدمه شده، از بین رفتند.

۲- خسارات فیزیکی شامل برخورد ادوات نظامی و گلوله های توپ که باعث قطع درختان و

به نخلستان ها - که سرمایه عظیمی در اقتصاد کشور محسوب می شوند - مطرح، و آمار و ارقام تأیید نشده ای مبنی بر از بین رفتن تعداد قابل توجهی از آنها ارائه شد. پس از بحث و تبادل نظر مبسوط در این زمینه، وظیفه تهیه آمار و ارقام مستند، بررسی وضع موجود و تهیه طرحی به منظور احیا و اصلاح نخلستان های منطقه به جهاد سازندگی خوزستان محول شد.

احیاناً آتش سوزی در آنها شده است. نمونه های فراوانی وجود دارد که ترکش انواع گلوله ها، سوراخ های متعددی بر پیکر قد برافراشته نخل ایجاد کرده، در نهایت، باعث مرگ آن شده است.

۳- احداث سنگرهای انفرادی و اجتماعی و قطع درختان به منظور استفاده های نظامی که برای حفاظت جان رزمندگان صورت می گرفت، باعث وارد شدن خساراتی به نخلستان ها شده است.

مجموعه خسارات یاد شده از ابتدای جنگ تحمیلی در نخلستان های منطقه حادث شده بود و شرایط نظامی حاکم بر آن دیار، امکان هرگونه فعالیت در خصوص ترمیم و یا جلوگیری از ایجاد خسارات بیش تر را از مسئولان و دستگاه های اجرایی سلب کرده بود. در اواسط سال ۱۳۶۶ پیرو طرح مشکلات مربوط به نخلستان های استان و به ویژه آبادان و خرمشهر، در جلسه «شورای کشاورزی استان» مسایلی در مورد خسارات وارده

فعالیت های جهاد سازندگی خوزستان

در آن زمان، به دلیل محدودیت های نظامی موجود و محدودیت امکان تردد در منطقه، مقرر شد مطالعه، بررسی و تهیه طرح یاد شده فقط در مورد نخلستان های حاشیه دو طرف رودخانه بهمینشیر باشد که در این مورد اقدامات لازم از سوی جهاد سازندگی به عمل آمد و با تشکیل اکیپ های فنی، کار آمار برداری و تهیه طرح جهت بازسازی نخلستان های مذکور به انجام رسید و نتیجه این مطالعات به صورت طرحی مکتوب به مقامات ذیربط ارائه شد. در همین ایام که کار بررسی طرح مذکور ادامه داشت و به دنبال پذیرش قطعنامه ۵۹۸ از سوی جمهوری اسلامی ایران و ایجاد دگرگونی در موقعیت نظامی منطقه و به دلیل رفع بسیاری از محدودیت های موجود در آن زمان، قرار شد طرح مذکور در مورد کل منطقه آبادان و خرمشهر تعمیم داده شود. پس از مدتی که به فعال کردن اکیپ های فنی و سازماندهی مجدد آنها سپری شد،

کار آمارگیری و تهیه طرح بازسازی نخلستان های مناطق آبادان و خرمشهر توسعه یافته، به انجام رسید. با تصویب این طرح در «ستاد مرکزی بازسازی و نوسازی مناطق جنگ زده کشور» مقدمات اجرا و تدارک عملیات اجرایی بازسازی نخیلات توسط «ستاد بازسازی نخیلات» جهاد سازندگی خوزستان فراهم شد. «ستاد بازسازی نخیلات» که بخشی از تشکیلات کمیته کشاورزی جهاد سازندگی خوزستان است، در تشکیلات داخلی خود دو بخش «زراعی» و «آب و خاک» دارد که عملیات «آب و خاک» توسط نیروهای فنی کمیته امور آب جهاد سازندگی خوزستان صورت می پذیرد. هدف اصلی ستاد مذکور، ترمیم خسارات وارده در اثر جنگ تحمیلی و بازگرداندن نخلستان ها به شرایط قبل از جنگ است. زیرا رعایت اصول فنی و ایجاد تغییرات در سیستم موجود نخلستان ها و انطباق آن با شرایط مطلوب و مورد نظر، نیازمند فعالیت گسترده آموزشی و ترویجی است که ماهیتا به دلیل دخالت عوامل اجتماعی، محتاج مدت زمان نسبتا زیادی است و با طبیعت کار بازسازی که سرعت بیشتری را می طلبد، سازگاری ندارد. اما ناگفته نماند که ستاد بازسازی نخیلات به موازات کار بازسازی خود، در حد مقدرات از فعالیت های آموزشی و ترویجی نیز غافل نمانده، تلاش هایی را در این زمینه به عمل آورده است. به هر حال ستاد بازسازی نخیلات با جذب صد در صد ۱/۴۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال اعتبار مصوب خود در سال ۶۸ موفق شد علیرغم اینکه در سال اول اجرای چنین پروژه بزرگی قرار داشت، بخش مهمی از وظایف محوله را به انجام رساند، که آمار عملکرد یکساله مذکور در پایان این نوشتار خواهد آمد. همچنین از به میزان ۵۰ درصد جذب شده است و کار در این زمینه ادامه دارد.

در همین جا ذکر این نکته را ضروری می داند که پرداخت خسارت به نخلداران به دلیل اینکه به صورت مرحله ای صورت گرفته، در ازاء انجام برخی امور اجرایی بازسازی توسط کشاورزان، مرحله بعد قابل پرداخت است، لذا طبیعتا دچار کندی خاص خود است، اما با توجه به مشکلات اجرایی موجود، خوشبختانه از روند رضایت بخشی برخوردار بوده است. امید می رود با توجه به تجربه یکساله گذشته، و برطرف شدن برخی موانع و مشکلات که در سال اول اجرای چنین پروژه هایی طبیعی جلوه می کند و به سهم خود مانع از سرعت مطلوب کار می شود، در صورت تصویب بتوان با جذب ۲/۴۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال اعتبار پیشنهادی برای سال ۶۹ و ۲/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال اعتبار پیشنهادی تأمین و پرداخت خسارات

● **تسطیح سنگرها و خاکریزها و آماده سازی محل برای فعالیت های کشاورزی حجم عظیمی از کار بازسازی را تشکیل می دهد که هم اکنون در دست اجراست.**

● **سیاست کلی «ستاد بازسازی نخیلات» بر حضور مردم در منطقه و استفاده هرچه بیشتر از مشارکت آنان در بازسازی نخلستان های مربوط به خودشان استوار است.**

متمادی توسط کشاورزان صورت می گرفته، با تهیه زمین و کشت و کار متوالی موجب خستگی مفرط و کاهش رشد علف های هرز می شده اند.

۵- غرس پا جوش:
به منظور جبران بیش از ۳۰ درصد از نخل های از بین رفته منطقه که رقمی بیش از دو میلیون اصله را در نخلستان های آبادان و خرمشهر شامل می شود عملیات غرس پا جوش صورت می گیرد تا به مرور جایگزین نخل های از بین رفته شوند.

۶- احداث، مرمت و لایروبی آنها:
وجود شبکه های سنتی آبیاری در نخلستان های منطقه و عدم رسیدگی به آنها در طول جنگ تحمیلی که در نهایت موجب پر شدن آنها از رسوبات، گل و لای و گیاهان هرز شده است، انگیزه اجرای این پروژه به شمار می رود. سهولت آبیاری در سیستم سنتی «جزر و مد» ایجاب می کند که آنها را اصلی و فرعی موجود در شبکه آبیاری منطقه لایروبی شده پاسخگوی جریان آب کافی برای آبیاری میلیون ها نخل منطقه باشد. همچنین در نقاط مورد نیاز، آنها را جدیدی احداث می شود تا انتقال آب با سرعت بیشتری صورت پذیرد. یکی از مشکلات موجود در بازسازی نخلستان های

جنگی به کشاورزان، منشاء خدمات وسیع تر و مطلوب تری به کشاورزان منطقه بود.
نخلستان های منطقه آبادان و خرمشهر همانند اغلب نخلستان های دیگر کشور عموماً به شیوه سنتی احداث شده، لذا فاصله منظم بین نخل ها که در شکل اصولی آن باید رعایت شود، در نظر گرفته نشده است. به همین دلیل، ترمیم خرابی های ناشی از جنگ تحمیلی که در اغلب موارد نیازمند استفاده از ماشین آلات و ادوات مکانیزه کشاورزی است، علاوه بر مسایل و مشکلات اجتماعی که از حضور کشاورزان و صاحبان نخل ها در محل ناشی می شود، پیچیدگی های فنی خاص خود را دارد. از جمله مهم ترین مشکلات موجود این است که جنه عظیم ماشین آلات مورد استفاده در نخلستان هایی که در آنها فاصله نخل بعضاً تا دو متر نیز می رسد، باعث افتادن و تلف شدن تعدادی از نخل ها می شود که این عارضه با همه تلاشی که در جهت جلوگیری از آن و حتی المقدور کاهش ضایعاتی از این گونه صورت می گیرد، اجتناب ناپذیر می نماید. البته با تدابیر به عمل آمده و با سفارش ساخت دستگاه ها و ادوات مناسب تر برای این کار پیش بینی می شود در آینده نزدیک این گونه خسارات به حداقل ممکن خود کاهش یابد. رئوس فعالیت هایی که از سوی «ستاد بازسازی نخیلات» جهاد سازندگی خوزستان در مناطق آبادان و خرمشهر صورت می گیرد و شمه ای در خصوص توجیه فنی هر یک به قرار زیر است:

۱- هرس نخیلات:

میزان محصول خرما با تعداد برگ های موجود بر روی نخل که در حقیقت کارخانه غذا سازی برای گیاه است، رابطه مستقیم دارد. در خوزستان تعداد برگ های روی نخل، بسته به ارقام مختلف، معمولاً از ۵۰ تا ۸۰ برگ است. بدیهی است هر ساله با پیر و خشک شدن تدریجی برگ ها باید نسبت به حذف و هرس آنها اقدام کرد تا برای ظهور و فعالیت برگ های جدید مانعی وجود نداشته باشد. این کار به وسیله کارگر انجام می شود.

۲- پاکسازی نخلستان:

تنه های سوخته و از بین رفته درختان، برگ های زائد هرس شده، نخاله ها و زوائد مختلف از قبیل آهن، قطعات بتونی و ... که به هر دلیل در طول سالهای گذشته در محوطه نخلستان ها به جای مانده اند، باید از محل خارج شوند تا عملیات مختلف بازسازی نخیلات و کشت و کار توسط زارعین به راحتی انجام شود. در انجام این کار از ماشین آلاتی مانند، لودر، بولدوزر و نیروی انسانی بهره گیری می شود.

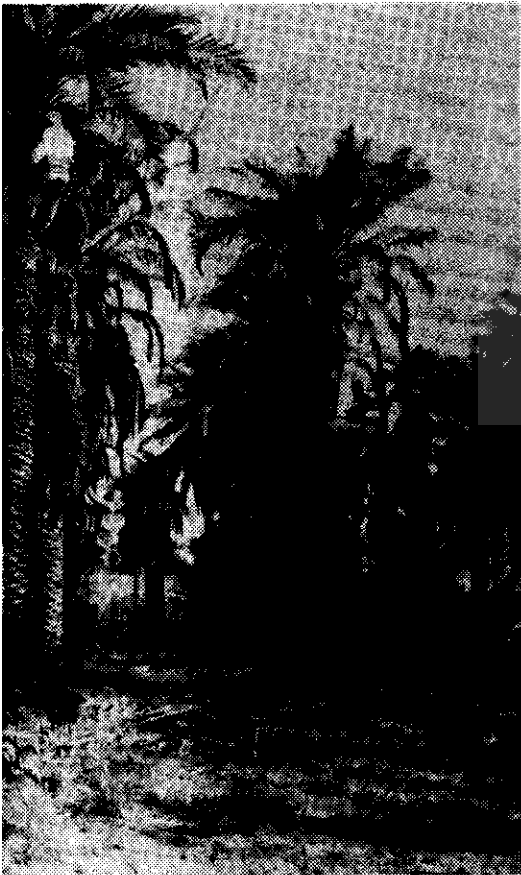
۳- مبارزه با علف های هرز:

علف هرز یا گیاهی که در حقیقت به طور ناخواسته و در غیر جای اصلی خود روئیده باشد ضمن ایجاد خسارت از طریق رقابت با محصول و گیاه اصلی و جذب عوامل موثر در تولید از قبیل مواد غذایی، نور، آب و ... با مزاحمت فیزیکی خود باعث جلوگیری از عملیات جاری زراعی شده، در مجموع، سبب کاهش محصول می شود.

در طول سالهای جنگ که هیچگونه عملیات کنترل و مبارزه ای در این زمینه صورت نگرفته است، این گونه گیاهان با حجم انبوه و رشد فراینده خود به صورت مهاجم خسارات زیادی را به وجود آورده اند و حذف آنها از طرق مختلف، یکی از فعالیت های مهم در بازسازی نخیلات است.

۴- انجام عملیات شخم و دیسک:

فشرده گی خاک نخلستان در طی سال های جنگ که در اثر رفت و آمد وسایل و ادوات نظامی و تهویه در پای درختان شده که به نوبه خود یک به منظور جبران بیش از ۳۰ درصد از نخل های از تهویه در پای درختان شده که به نوبه خود یک فاکتور منفی در فیزیولوژی و رشد گیاهان محسوب می شود. به علاوه آماده سازی زمین پای نخل ها به منظور رونق دو باره عملیات زراعی و کاشت، داشت و برداشت محصولات کشاورزی توسط زارعین ایجاب می کند که پس از انجام مراحل قبل نسبت به اجرای این کار اقدام لازم صورت گیرد. همچنین این شیوه ای مکانیکی برای مبارزه با علف های هرز نخلستان است که طی سالهای

منطقه در همین جا نهفته است همچنان که ذکر شد فاصله کم موجود میان نخل ها که در نخلستان های مختلف به طور سنتی در نظر گرفته شده مانع مهمی در بکار گیری ماشین آلات و ادوات مکانیزه به منظور احداث و لایروبی انهار است. این گونه دستگاهها در هنگام کار نیاز به محل کافی جهت مانور دارند تا بتوانند به نحو مطلوبی به فعالیت بپردازند و این موضوع با فاصله کم میان نخلها در تضاد است. از این رو، تعدادی از نخلهای حاشیه انهار به ناچار و علیرغم میل مجری طرح بازسازی افتاده و از بین می روند. البته تدابیری در این زمینه اندیشیده شده است که امید می رود در آینده نزدیک این مشکل به مقدار قابل توجهی مرتفع شود. ذکر این نکته ضروری است که به دلیل احداث و لایروبی مکانیزه انهار، اغلب کشاورزان منطقه با تهیه رضایت نامه و درخواست کتبی، خواستار اجرای این پروژه می شوند و علیرغم خسارات جزئی اجتناب ناپذیر، از مزایای آن بهره مند می شوند.

۷- احداث پل روی انهار اصلی:

این کار به منظور سهولت تردد در منطقه و ایجاد ارتباط بین نقاط مختلف نخلستان صورت می گیرد.

● حضور دائم روستائیان و کشاورزان در منطقه به منظور رسیدگی به وضعیت نگهداری و بهره برداری از نخلستان های بازسازی شده، خود مستلزم حل مشکل آنان در زمینه اسکان و سامان یافتن وضعیت سرپناه و محل مسکونی آنهاست که به نوبه خود، آن هم در گرو مسائل عدیده دیگری چون بهداشت و آموزش و پرورش و سایر مسائل و موضوعات مبتلا به جامعه روستایی است که در هر مورد قاعدتاً باید دستگاه و سازمان مسئول مربوطه، پاسخگوی آنها در حیطة وظایف مربوط به خود باشند.

۸- احداث و ترمیم سد و بند:

همانگونه که قبلاً نیز ذکر شد، آبیاری نخلستان ها به شیوه سنتی «جزر و مد» آب دریا صورت می گیرد. در زمان «مد» چنانچه مانعی در حاشیه نخلستان ها و در سمت دریا وجود نداشته باشد، آب بدون کنترل وارد محوطه نخلستان ها شده، منطقه را غرقاب می کند.

ورود آب به داخل نخلستان ها و عدم خروج آن به علاوه بالا بودن نسبی میزان نمک در آب مذکور، در مجموع باعث ایجاد خسارت، کاهش عملکرد و

در نهایت مرگ نخل می شود. با احداث «سد» و «بند» در حاشیه رو به دریای نخلستان، از ورود بدون کنترل آب به داخل نخلستان جلوگیری شده، آب از محل های تعیین شده وارد نخلستان می شود. همچنین با این کار آب مانده در پای نخلها به تدریج خشک شده، زمینه انجام فعالیت های بازسازی را مهیا می سازد.

۹- احداث و مرمت جاده در نخلستان:

در حاشیه انهار اصلی به منظور رسیدگی های بعدی و انجام خدمات بعد از احداث از قبیل لایروبی، جاده هایی احداث می شوند که اصطلاحاً «جاده سرویس» خوانده می شود. با انجام یک سری عملیات اضافه و رعایت نکات فنی این جاده به محل عبور و مرور وسائط نقلیه اهالی روستا و نیز تردد ماشین آلات و ادوات کشاورزی روستائیان تبدیل شده، نیاز آنان در این زمینه برطرف می گردد.

۱۰- تسطیح خاکریز و سنگری:

در منطقه عمومی آبادان و خرمشهر به دلیل قرار گرفتن در خط مقدم جبهه های نبرد، سنگرها و خاکریزهای فراوانی احداث شده است که اغلب آنها نیز در نخلستان های منطقه قرار دارند. تسطیح این سنگرها و خاکریزها و آماده سازی برای فعالیت های کشاورزی حجم عظیمی از کار بازسازی را تشکیل می دهد که هم اکنون در دست اجرا است.

۱۱- احداث ساختمان موتورخانه و واگذاری

موتور پمپ:

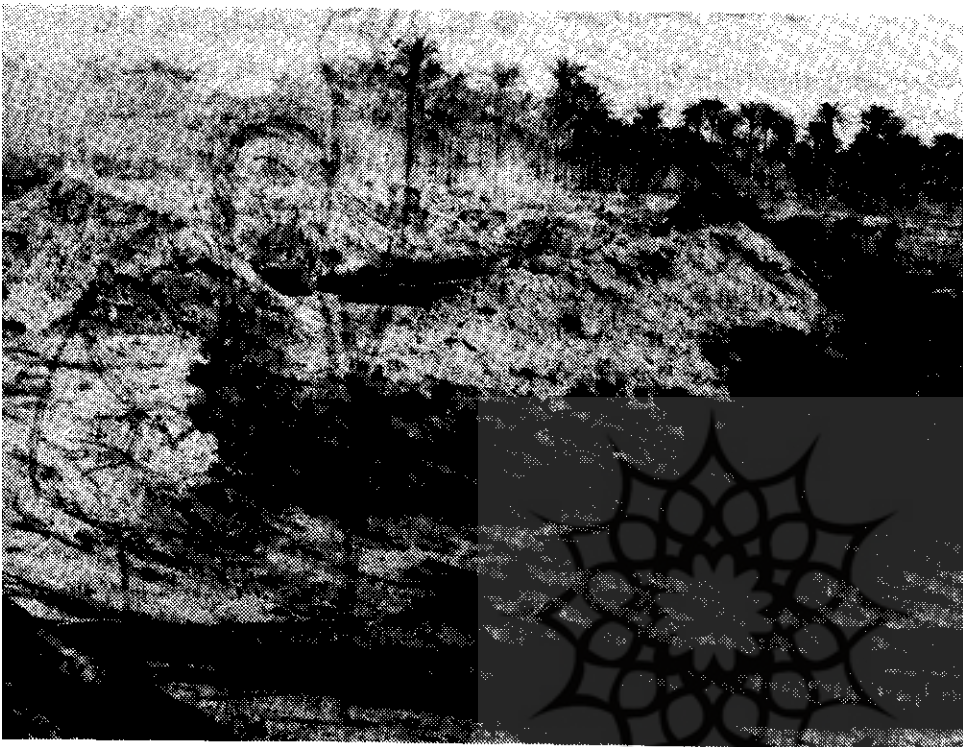
پس از انجام عملیاتی که تاکنون ذکر آن رفت، به منظور استفاده از آب موجود در انهار، برای زراعت محصولات مختلف کشاورزی، براساس طرح تپه تهیه شده، نسبت به احداث موتورخانه در روستاهای نیازمند اقدام شده است و کشاورز با دریافت موتور پمپ و لوازم مربوطه شرایط عادی و طبیعی زندگی اقتصادی خود را در منطقه از سر می گیرد.

البته لازم به ذکر است که در تمام موارد یاد شده، سیاست کلی «ستاد بازسازی نخیلات» بر حضور مردم در منطقه و استفاده هرچه بیش تر از مشارکت آنان در بازسازی نخلستان های مربوط به خودشان استوار است. به علاوه، موضوع مهمی که حضور بیش تر کشاورزان را در محل باعث میشود، فعالیت های جنبی، متعدد و متنوع ستاد بازسازی نخیلات جهادسازندگی خوزستان در محل است که در زمینه های مختلف صورت می پذیرد. از جمله این خدمات می توان، برآورد و پرداخت خسارت به کشاورزان، تأمین سرویس ایاب و ذهاب کشاورزان در منطقه ارونند و بهمنشیر و ابرسانی به روستاهای محل کار جهت استفاده آشامیدنی روستائیان را نام برد. همچنین با استفاده از امکانات فنی موجود در منطقه، ستادبازسازی نخیلات با تقبل اجرای برخی پروژه های مهم در آن دیار، گره گشای بسیاری از مشکلات منطقه شده است. از جمله این موارد یکی عملیات برداشت کامل یک سد خاکی در رودخانه بهمنشیر با حجم ۵۴۰۰۰ مترمکعب گل و لای و دیگر لایروبی دو طرف دریاچه های سد خاکی «شهید سلیمان» بر روی رودخانه بهمنشیر است. همچنین کار مطالعات خاکشناسی اراضی منطقه «چونیده ۳» آبادان که در اثر تجمع آب شور دریا در پای نخیلات باعث از بین رفتن هزاران اصله نخل و همچنین شور شدن اراضی نخلستان شده است، توسط گروه «آب و خاک» ستاد و با همکاری مستقیم کمیته امور آب جهادسازندگی خوزستان انجام شده است و تهیه طرح «اصلاح خاک نخلستان» آن منطقه در دست اجراست و به زودی عملیات

اجرائی آن نیز آغاز می شود. لایروبی دهانه رودخانه بهمنشیر از دیگر پروژه های مهمی است که اخیراً عملیات اجرائی آن آغاز و با سرعت مطلوبی در حال انجام است. در اینجا اشاره به نکته مهمی را ضروری می داند و آن اینکه «ستاد بازسازی نخیلات» به عنوان تشکیلاتی که بخشی از مجموعه وظایف «بازسازی» در مناطق جنگلی آبادان و خرمشهر را

در دست اجرا دارد، در ارتباط با مسایل و موضوعاتی که در کلیت بازسازی منطقه مطرح است با مسایل و مشکلاتی روبه روست که حل آنها در گرو تحرك بیش تر و حرکت هماهنگ سایر دستگاه ها و سازمان های مسئول در این زمینه است. به عنوان مثال، حضور دایم روستائیان و کشاورزان در منطقه به منظور رسیدگی به وضعیت نگهداری و بهره برداری از نخلستان های

خلاصه ای از آمار فعالیت های «ستاد بازسازی نخیلات» در یکساله ۱۳۶۸

عنوان	حجم کار انجام شده
۱- هرس نخیلات	۸۱۵۴۰۰ اصله
۲- غرس یا جوش	۹۹۱۰ اصله
۳- پاکسازی نخلستان	۱۷۱۲ هکتار
۴- عملیات شخم و دیسک	۱۵۵۱ هکتار
۵- مبارزه با علف های هرز	۱۷۰۳ هکتار
۶- تسطیح سنگر و خاکریز	۶۹۷ هکتار
۷- لایروبی آنها	۳۳۹/۳ کیلومتر
۸- احداث و مرمت جاده	۳۳۴/۳ کیلومتر
۹- احداث و ترمیم سد و بند	۶۸۰۹/۵ مترمکعب
۱۰- احداث ساختمان موتور خانه	۱۲۷ باب
۱۱- لوله گذاری آنها	۳۰ مورد
۱۲- احداث پل	۵۲ مورد

بازسازی شده، خود مستلزم حل مشکل آنان در زمینه اسکان و سامان یافتن وضعیت سرپناه و محل مسکونی آنهاست که به نوبه خود آن هم در گرو مسایل عدیده دیگری چون بهداشت و آموزش و پرورش و سایر مسایل و موضوعات مبتلا به جامعه روستایی است. همچنین با اتمام کار بازسازی نخیلات در هر روستا، طبیعتاً کشاورزان آن روستا نیاز به امکانات و خدمات فنی و تدارکاتی کشاورزی و دامپروری دارند که در هر مورد قاعدتاً باید دستگاه و سازمان مسئول مربوطه پاسخگوی آنها در حیطة وظایف مربوط به خود باشند. لهذا شایسته است مدیریت متمرکز بازسازی برای این مهم چاره ای اندیشیده، دستگاه های مسئول در هر زمینه را به طور ارگانیک و هماهنگ به کار گیرد تا انشاء... حاصل کار پایدار و امیدوار کننده باشد. در پایان خلاصه ای از آمار فعالیت های «ستاد بازسازی نخیلات» جهادسازندگی خوزستان در یکساله ۱۳۶۸ آورده می شود: